

2020-06-04

Bästa kollegor,

Sverige kommer inom snar framtid att börja den sannolikt största miljörättsliga prövningsprocess som någonsin genomförts. Det kommer att ske genom den nationella planen för omprövning av vattenkraften. Vi har ögonen på oss i detta arbete, från politiken, vattenkraftsektorn, industrin, miljöorganisationerna, men även från EU-kommissionen. Även andra länder följer Sveriges arbete med stort intresse. Med ett bra genomförande kan arbetet med miljöanpassning av vattenkraften bli en förebild för andra sektorer och andra länder och bli en investering i en grön tillväxt.

Vi skriver till er i vår roll som samlande i vatten- och havsmiljöarbetet och samordnande av vattenmyndigheterna för genomförandet av vattenförvaltningsförordningen.

Vi väntar på regeringens beslut

Just nu pågår mycket diskussioner om förslaget till den nationella planen, vars syfte är att förse Sveriges vattenkraftverk med moderna miljövillkor. Diskussioner förs såväl på lokal, regional som på nationell nivå. Det finns både förhoppningar och farhågor. Havs- och vattenmyndigheten försöker kommunicera med alla aktörer som berörs av kommande arbete. Även om verksamhetsutövare redan kunnat anmäla sin verksamhet att omfattas av den nationella planen, har regeringen ännu inte beslutat om själva tidsplanen för prövningarna. Under tiden skapas många frågor kring den vägledning som lämnas i förslaget till nationella planen och vi försöker besvara dessa så långt som möjligt. Vår förhoppning är att regeringens beslut om tidsplanen ska vara på plats så snart som möjligt.

Måluppfyllelse och 1,5 Terawattimme

Sverige ska klara klimatmålen och viktiga kulturmiljömål samtidigt som biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster ska bevaras och utvecklas. Detta är en svår utmaning, men den kan lösas om alla aktörer samverkar. Eftersom vattenkraften utgör ett av de största påverkanstrycken i sjöar och vattendrag, kan genomförandet av den nationella planen få stor betydelse för att uppnå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Genomförandet av den nationella planen kan också bidra till landsbygdsutveckling och regional tillväxt.

I genomförandet av den nationella planen och i vattenförvaltningsarbetet ska vi beakta de beslutade målen att nå ett helt förnybart elsystem till 2040 och att senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Detta kommer att ställa krav på avvägningar.

Havs- och vattenmyndigheten, Svenska kraftnät och Energimyndighetens bedömning är att det föreslagna riktvärdet om 1,5 TWh/år, avseende när det uppstår en betydande negativ påverkan på kraftproduktionen, fortfarande är relevant. Riktvärdet behöver hanteras av vattenmyndigheterna när de tillämpar bestämmelserna om kraftigt modifierade vatten samt vid beslut om undantag i form av mindre stänga krav enligt vattenförvaltningsförordningen.

Vi har i förslaget till den nationella planen, utöver att redovisa ett riktvärde på nationell nivå, brutit ner det och redovisar även riktvärden för de 22 avrinningsområden som är mest betydelsefulla för reglerkraften. Detta för att stödja vattenmyndigheterna med ytterligare vägledning. Utöver att vara ett riktvärde för vad som utgör gränsen för betydande negativ påverkan på kraftproduktion vid förklarande av kraftigt modifierade vatten, utgör 1,5 TWh även ett planeringsmål.

Vi har uppmärksammat att det förs politiska diskussioner om detta planeringsmål. I propositionen Vattenmiljö och vattenkraft (prop. 2017/18:243) hänvisar regeringen till Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndighetens planeringsmål och bedömer att ett sådant produktionsbortfall inte ska ha någon väsentlig påverkan på möjligheterna att nå målet om 100 procent förnybar elproduktion till år 2040. HaV kommer med stöd av Energimyndigheten och Svenska Kraftnät, följa utvecklingen av prövningarna avseende hur beslutade miljö kvalitetsnormer och miljöåtgärder inverkar på detta riktvärde.

Översyn av statusklassificering och miljö kvalitetsnormer

Vattenmyndigheterna har meddelat att de kommer att se över statusklassificering och miljö kvalitetsnormer i den prioriteringsordning som behövs för att genomföra planen, vilket också anges i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25). Detta bör säkerställa att ändringarna i vattenförvaltningsförordningen, om att vattenmyndigheterna ska förklara kraftigt modifierade vatten och besluta om mindre strängt krav, får genomslag inför kommande omprövningar. Det är i detta arbete ovan nämnda riktvärden ska tillämpas. Gällande miljö kvalitetsnormer blir utgångspunkten för den regionala samverkansprocess som föreslås föregå prövningarna. I denna samverkansprocess kan ny kunskap utvecklas som bland annat får till följd att gällande normer kan behöva revideras. Det är viktigt att vattenmyndigheterna är förberedda på detta arbete.

Miljöanpassning av vattenkraften

Nyligen presenterade Näringsutskottet ett betänkande(2019/20:NU14) inom energiområdet som behandlades av riksdagen. Riksdagens beslut var att tillkännage till regeringen att det fortsatta arbetet med att reformera vattenlagstiftningen och vattenförvaltningen behöver vara inriktat på att värna den småskaliga vattenkraften genom minskat regelkrångel, respekt för äganderätten och effektiva miljöåtgärder till rimliga kostnader. Avseende den andra punkten är det viktigt att beakta att nationella planen handlar om miljöanpassning av vattenkraften, inte utrivning av vattenkraftverk. Detta begrepp, utrivning, används emellanåt även från myndigheter, och det skapar både förhoppning hos vissa intressen och farhågor hos kraftverksägarna vilket påverkar samverkansprocessen negativt. Syftet med omprövningar är att vattenkraften ska förses med moderna miljö villkor. Beslut om återkallelse av tillstånd och eventuella beslut om utrivning fattas av domstolen.

Samverkansprocessen och arbetet framåt

Länsstyrelserna är viktiga aktörer i kommande arbete. Vår bedömning är att de 21 länsstyrelserna är de mest lämpliga organisationerna att leda samverkansprocessen genom sitt breda regionala ansvar inom miljö och energi men även andra intressen såsom kulturmiljö. Det är viktigt i kommande samverkansprocess att beakta alla delar inom effektiv tillgång på vattenkraftsel, men också alla typer av påverkantryck som härstammar från vattenkraftverk.

Det finns många frågor som behöver förtydligas och utvecklas inför genomförandet av den nationella planen. Havs- och vattenmyndigheten har därför kraftsamlat och fokuserat sitt arbete till ett program, Vattenmiljö och vattenkraft. Programmet omfattar över 30 projekt och berör myndighetens arbete med bland annat översyn av föreskrifter, vägledningar inom vattenförvaltningen, vägledningar kopplat till Natura 2000 men också vägledningar om miljöanpassning av vattenkraften. Programmet kommer

att löpa under 2020 till 2022. I många av projekten kommer vi att ha dialog med länsstyrelserna och andra myndigheter.

I genomförandet av nationella planen och föregående samverkansprocesser är det troligt att andra behov av vattnet kommer att tydliggöras, t.ex. behov inom dricksvattenförsörjningen, vattenbrist och översvämningar, jordbrukets vattenbehov m.m. Nationella planen kan därför bli en språngbräda för att införa en sammanhållen hållbar vattenresursförvaltning.

Vi ser fram emot en fortsatt god samverkan.

Jakob Granit
Generaldirektör
Havs- och vattenmyndigheten

Kopia till:

Energimyndigheten

Svenska kraftnät

Riksantikvarieämbetet